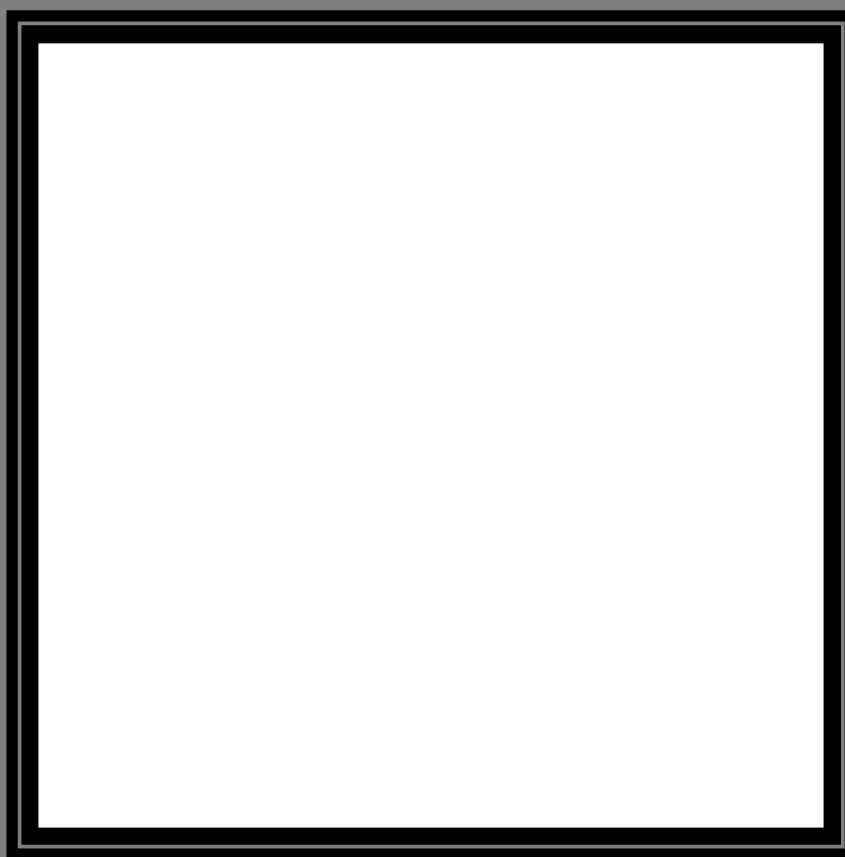


ŞİƏLƏR



Müəllif: Seyyid Rza Nuseyninəsəb

Janr: Əqidə



Şiələr

“Şiə” ərəb lüğətində “ardıcıl” mənasını daşıyır. Qur`ani Kərim buyurur:

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لِإِبْرَاهِيمَ

“Nuhun ardıcıllarından biri İbrahimdir.”¹

Müsəlmanların istilahında isə “şiə” sözü Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in öz vəfatından öncə müxtəlif

¹ “Saffat” surəsi, ayə:83

münasibətlərlə əlaqədar olaraq müsəlmanlara xəlifə tə'yin etməsinə inanan şəxslərə aid edilir. Bu münasibətlərdən biri də “Qədir günü” adı ilə məşhur olan (hicrətin 10-cu ili, zil-həccənin 18-i) gündür ki, bu gündə Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) böyük bir cəmiyyətin iştirak etdiyi yığıncaqda bu məsələni bəyan etmiş və Əli (ə)-ı özündən sonra müsəlmanların siyasi, elmi və dini rəhbəri kimi tə'yin etmişdir.

İzah: Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-

dən sonra mühacir və ənsar iki dəstəyə bölündü:

1-Bə`ziləri inanırdılar ki, Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) xilafət məsələsinə ciddi şəkildə əhəmiyyət vermiş və özü üçün canişin tə`yin etmişdir, o da Peyğəmbər (s.ə.v.v)-ə iman gətirən ilk şəxs – Əliyyibni Əbi Talib (ə)-dır.

Başlarında Bəni-Haşimin bütün böyük şəxsiyyətləri olmaqla mühacir və ənsardan təşkil olunan bir qrup

səhabə, o cümlədən Salman, Əbuzər, Miqdad, Xəbab ibni Ərrət və s. kimi şəxslər olan bu qrup elə həmin əqidədə qaldılar və “Əli şiiələri” adlandırıldılar.

Əlbəttə, bu ləqəbi (şiiə) Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) öz sağlığında Əmirəl-mö`minin Əli (ə)-in ardıcıllarına vermişdi. Belə ki, Əli (ə)-a işarə edərək buyurdu:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ هَذَا وَشِيعَتَهُ لَهُمُ الْفَائِزُونَ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ

“Canım əlində olana (Allaha) and olsun ki, bu (Əli) və onun ardıcılları qiyamət günündə nicat tapanlardır.”²

Deməli “şiə” islamın ilk əvvəllərində vilayət və rəhbərlik məqamının Allah tərəfindən təyin olunmasının e`tiqad bəsləyən bir qrup müsəlmandır, onlar indiyə qədər də Peyğəmbər (s.ə.v.v) Əhli-beytinin ardıcılları olan və onların yolunda qalan şəxslərdir.

² “Əddurrul-mənsur” (Cəlaləddin Suyuti), 6-cı cild, “Bəyyinə” surəsinin 7-ci ayəsinin təfsirində.

Şiənin məqam və mövqeyi həmin yollarla müəyyən olunur. Bununla da bə`zi cahillərin və ya qərəzli şəxslərin şiələrin sonrakı dövrlərdə yarandığını iddia etmək əsasında olan sözlərinin tam əsassız olması aydınlaşır. Şiə tarixini daha geniş şəkildə araşdırmaq üçün “Əsluş-şiə və üsuluha”, “Əl-müraciat, “Ə`yanuş-şiə” kitablarına müraciət edə bilərsiniz.

2-Digər bir qrup inanırdı ki, xilafət məqamı seçki yolu ilə olan bir

məqamdır. Buna görə də Əbu Bəkrlə bey`ət etdirlər və sonralar “Əhli-sünnət”, yaxud “Əhli-təsənnün” ləqəbi aldılar. Nəticə e`tibarı ilə hər iki islam fırqəsi arasında üsuli-dində çoxlu müştərək cəhətlərə malik olmaqla yanaşı, xilafət və Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in canişinliyi məsələsi ilə əlaqədar ixtilaf yarandı, hər iki qrupun ilkin özəyini təşkil edənlər də mühacir və ənsar idi.

ƏLİ İBNİ ƏBİ TALİB (Ə)

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, şiiələr xilafət məqamının Allah tərəfindən tə`yin olunmasına inanır və deyirlər ki, Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-dən sonra imamət məqamı müəyyən cəhətlərdən eynilə nübüvvət (peyğəmbərlik) kimidir: yə`ni Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) Allah tərəfindən tə`yin olunduğu kimi, onun canişini də Allah tərəfindən tə`yin olunmalıdır.

Peyğəmbər (s.ə.v.v)-in həyat tarixi bu müddəaya canlı şahiddir. Çünki o həzrət çoxlu münasibətlərlə əlaqədar olaraq Əli (ə)-ı özünün xəlifəsi ünvanı ilə tə`yin etmişdir. Biz onlardan üçünü qeyd edirik:

1-Be`sətin əvvəlində

Allah tərəfindən Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-ə əmr olunmuşdu ki, “və ənzir əşirətəkəl-əqrəbin” (“Şüəra” surəsi, ayə:214) ayəsinin hökmünə görə öz qohum-əqrəbasını

tovhid ayininə də`vət etsin. Bu yığıncaqda Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) onlara xitabən buyurmuşdu:

فَأَيُّكُمْ يُؤَاؤِرُنِي فِي هَذَا الْأَمْرِ عَلَيَّ أَنْ يَكُونَ أَخِي وَوَزِيرِي

وَخَلِيفَتِي وَوَصِيِّي فَيَكُمُ

“Sizlərdən hansı biriniz bu işdə mənə kömək edər ki, mənim qardaşım, vəzirim, vəsim və sizin aranızla canişnim olsun?”

Bu asimani çağırışa müsbət cavab verən yeganə şəxs Əliyyibni Əbi Talib (ə) oldu. Bu zaman Peyğəmbəri

Əkrəm (s.ə.v.v) öz qohum-
əqrəbalarına xitabən buyurdu:

إِنَّ هَذَا أَخِي وَ وَصِيِّي وَ خَلِيفَتِي فِيكُمْ فَاسْمَعُوا لَهُ وَ

أَطِيعُوهُ

**“Bu (yə`ni Əli) mənim qardaşım,
vəsim və sizin aranızdakı
canişnimdir. Onun sözlərinə qulaq
asın və ona itaət edin.”**

2-”Təbuk” qəzvəsi

“Təbuk” qəzvəsində Peyğəmbər
(s.ə.v.v) Əli (ə)-a buyurdu:

أَمَّا تَرْضَىٰ أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَىٰ إِلَّا أَنَّهُ

لَا نَبِيَّ بَعْدِي

**“Razı olmazsanmı ki, səninlə
mənim münasibətim Harunla
Musanın münasibəti kimi olsunə
bu fərqlə ki, məndən sonra heç bir
peyğəmbər yoxdur.”³ (Yə`ni Harun
həzrəti Musandan sonra onun vəsisi
və canişini olduğu kimi, sən də
mənim xəlifəm və canişinimsən.)**

3-Hicrətin 10-cu ilində

³ “Tarixi Təbəri”, 2-ci cild, səh.62-63, “Tarixi Kamil”, 2-ci cild, səh.40-41ə “Müsnədi Əhməd”, 1-ci cild, səh.111ə “Nəhcül-bəlağə”nin şərhı (İbni Əbil Hədid), 13-cü cild, səh.210-212ə “Sireyi ibni Hişam”, 2-ci cild, səh.520ə “Əssəvaiqul-muhriqə” (İbni Həcər), Misir çapı, 2-ci çap, 9-cu bab 2-ci fəsil səh.121.

Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) vida həccindən qayıdanda “Qədir-Xum” adlı bir diyarda Əli (ə)-ı böyük bir cəmiyyət arasında müsəlmanların rəhbəri və mö`minlərin əmiri kimi təqdim edərək buyurdu:

مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ

“Mən (indiyə qədər) hər kəsin rəhbəri və ixtiyar sahibi idimsə, (bundan sonra da) bu Əli onun mövlası və rəhbəridir.”

Diqqət olunmalı mühüm məsələ

budur ki, Peyğəmbər (s.ə.v.v)

sözünün əvvəlində belə buyurmuşdu:

أَلَسْتُ أَوْلَىٰ بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ

**“Mən sizə, sizin özünüzdən artıq
ixtiyar sahibi deyiləmmi?”**

Müsəlmanlar da hamılıqla bu sözü

təsdiq etdilər. Deməli, o həzrət

“mövla” kəlməsi ilə “mö`minlərin

tam ixtiyar sahibi və rəhbəri”

mə`nasını nəzərdə tutmuşdu.

Buradan belə nəticə alınır ki,

Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) özünün

malik olduğu “övləviyyə” məqamını (vilayət və rəhbərliyi) Əli üçün də isbat etmişdir. Məhz həmin gündə Həssan ibni Sabit tarixi Qədir hadisəsini nəzmə çəkmişdir. Onun bir qismi belədir:⁴

يُنَادِيهِمْ يَوْمَ الْعَدِيرِ نَبِيُّهُمْ بِحُجْمٍ وَ أَسْمِعَ بِالرَّسُولِ مُنَادِيًا

فَقَالَ فَمَنْ مَوْلَاكُمْ وَ نَبِيُّكُمْ فَقَالُوا وَ لَمْ يَبْدُوا أَهْنَاكَ التَّعَامِيَا

إِهْلُكَ مَوْلَانَا وَ أَنْتَ نَبِينَا وَ لَمْ تَلَقَ مِنَّا فِي الْوَلَايَةِ عَاصِيَا

فَقَالَ لَهُ فَمَ يَا عَلِيُّ فَإِنِّي رَضِيْتُكَ مِنْ بَعْدِي إِمَامًا وَ هَادِيًا

⁴ “Əl-Mənaqib” (Xarəzmi Maliki), səh.80ə “Təzkirətu xəvassil-ummət” (Sibt ibni Covzi Hənəfi), səh.20ə “Kifayətut-talib”, səh.17 (Gənci Şafei) və s.

فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ فَكُونُوا لَهُ أَتْبَاعَ صِدْقٍ مَوَالِيَا

هُنَاكَ دَعَا اللَّهَ وَالِ وَلِيَّهِ وَكُنْ لِلَّذِي عَادِي عَلِيًّا مُعَادِيَا

**Qədir günü Peyğəmbərləri onlara
nida etdi**

**Xum adlı bir yerdə, Rəsulun
carçısı necə də yaxşı eşidəndir!**

**Buyurdu: Kimdir sizin mövlanız və
nəbiniz?**

**Dedilər: Sənin Allahın bizim
mövlamızdır, sən də bizim
Peyğəmbərimizsən,**

**Bizim içərimizdə vilayətə asi olan
bir kəs görməzsən.**

**Peyğəmbər əliyə buyurdu: Qalx
ayağa, həqiqətən mən**

**Sənin özümdən sonra imam və
hidayətçi olmağına razı oldum**

**Mən hər kəsin mövlasıyamsa, bu
Əli dəonun vəlisi, rəhbəridir,**

**Siz də ona sadıq itaət edənlərdən
olun!**

**Orada belə dua etdi: Pərvərdigara,
onu sevənləri sev**

Əli ilə düşmənçilik edənlərlə düşmən ol!

“Qədir” hədisi islam tarixində mütəvatir hədislərdəndir, şüə alimlərindən əlavə təqribən 360 sünnü alimi də onu nəql etmişdir.⁵ Onların sənədləri 110 nəfər səhabəyə çatır. Böyük islam alimlərindən 26 nəfəri bu hədislərin sənədləri və təriqləri barəsində ayrıca kitab yazmışdır. Məşhur islam tarixçisi Əbu Cə`fər Təbəri kimi hədisin

⁵ Nümunə üçün: “Əs-səvaiqul-muhriqə” (İbni Həcər), 2-ci çap, (Misir çapı), 9-cu bab, 2-ci fəsil, səh.123.

sənədlərini iki cildli böyük kitabda bir yerə toplamışdır. Əlavə mə`lumat üçün “Əl-Qədir” kitabına müraciət edə bilərsiniz.

İMAMLAR

Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) öz sağlığında açıq-aşkar şəkildə buyurmuşdur ki, ondan sonra on iki nəfər xilafətə çatacaqdır ki, hamısı Qüreyşdəndir və islamın izzət və

başılıcalığı onların xilafəti sayəsində
olacaqdır. Cabir ibni Səmrət deyir:

يَقُولُ لَا يَزَالُ الْإِسْلَامُ عَزِيزًا إِلَيَّ إِثْنِي ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

عَشْرَ خَلِيفَةً ثُمَّ قَالَ كَلِمَةً لَمْ أَسْمَعْهَا فَقُلْتُ لِأَبِي مَا قَالَ فَقَالَ

كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ

“Peyğəmbər (s.ə.v.v)-in belə
buyurduğunu eşitdim: **“İslam on iki
xəlifə və rəhbər vasitəsilə əziz
olacaqdır.”** Sonra bir söz dedi, eşidə
bilmədim. Atamdan nə dediyini
soruşduqda cavab verdi ki, hamısı

Qüreyşdəndir.”⁶

Tarixdə islamın izzət və başıucalığının qoruqçusu olan on iki xəlifə şüələrin inandığı on iki imamdan başqası ola bilməz. Çünki Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in təqdim etdiyi on iki xəlifə o həzrətin vəfatından bilavasitə sonra onun xəlifələri ünvanı ilə təqdim edilmişdir.

İndi bu on iki nəfərin kim olduğunu araşdırırıq. Sünnülərin

⁶ “Səhihi Müslim”, 6-cı cild, səh.2, Misir çapı.

istilahında “Raşidin xəlifələri” adlandırılan dörd xəlifədən keçəndə digər xəlifələr islamın izzətli olmasına səbəb olmamışlar. Əməvi və abbasi xəlifələrinin həyat tarixi bu müddəaya şahidlik edir. Amma hər biri öz əsrində təqva və pərhiizkarlıq simvolu olan on iki imam Peyğəmbər (s.ə.v.v) sünnəsinin keşikçiləri kimi səhabənin, tabeirlərin və onlardan sonrakı nəsillərin diqqət mərkəzində olmuşlar. Tarixçilər onların elmlı və e`timadlı olmalarına şəhadət

vermişlər. Onlar aşağıdakılardan
ibarətdir:

1-Əliyyibni Əbi Talib (ə)

2-Həsən ibni Əli (Müctəba) (ə)

3-Hüseyn ibni Əli (ə)

4-Əliyyibni Hüseyn (Zeynul
Abidin) (ə)

5-Muhəmməd ibni Əli (Baqir) (ə)

6-Cə`fər ibni Muhəmməd (Sadiq)
(ə)

7-Musa ibni Cə`fər (Kazim) (ə)

8-Əli ibni Musa (Riza) (ə)

9-Muhəmməd ibni Əli (Təqi) (ə)

10-Əli ibni Muhəmməd (Nəqi) (ə)

11-Həsən ibni Əli (Əskəri) (ə)

12-İmam Məhdi (Qaim) (ə)

(Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-dən mütəvatir şəkildə nəql olunan rəvayətlərdə o, “və`dəsi verilmiş Məhdi” ünvanı ilə qeyd olunur.)

Adları Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in dilindən deyilən bu böyük rəhbərlərin həyatı ilə tanış olmaq

üçün aşağıdakı kitablara müraciət edə
bilərsiniz:

1-”Təzkiyətul-xəvas” (“Təzkiyətu
xəvassil-ümmət)ə

2-”Kifayətul-əsər”ə

3-”Vəfəyatul-ə`yan”ə

4-”Ə`yanuş-şiə” (müəllif: Seyyid
Möhsin Əmin Amuli).

SALAVAT

Şübhəsiz, Peyğəmbər (s.ə.v.v)-in özü
ona salavat göndərməyi
müsəlmanlara öyrətmişdir: “Əhzab”
surəsinin 56-cı ayəsi nazil olanda

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَيَّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا

عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

müsəlmanlar “Ya Rəsuləllah, sənə
necə salavat göndərək?”-deyə
soruşduqda Peyğəmbər (s.ə.v.v)
buyurdu:

لَا تُصَلُّوا عَلَيَّ صَلَاةً بَتْرَاءَ

“Mənə yarımçıq salavat göndərməyin!” Yenidən **“necə salavat göndərək?”** - dedikdə Peyğəmbər buyurdu:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

“Allahummə səlli əla Muhəmmədin və Ali Muhəmməd.”⁷

Peyğəmbər (s.ə.v.v) övladlarının məqamı elə yüksək birdir ki, imam

⁷ “Əssəvaiqul-muqriqə” (ibni Həcər), 2-ci çap, Misir “Məktəbətul Qahirə” çapxanası, 11-ci bab, 1-ci fəsil, sah.146. Bunun oxşarını Süyuti “Əddurrul-Mənsur”, 5-ci cild, “Əhzab” surəsinin 56-cı ayəsinin təfsirində mühəddislərdən, “Sihah” və “Müsnəd” sahiblərindən nəql etmişdir, o cümlədən Əbdur-Rəzzaq, ibni Əbi Şeyx, Əhməd, Buxari, Müslim, Əbu Davud, Tirmizi, Nəsai, ibni Macə, ibni Mərdəvəyh, Kə’b ibni Əcrə, Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-dən nəql edir.

Şafei özünün məhşur şe`rində deyir:

يَا أَهْلَ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ حُبُّكُمْ

فَرَضَ مِنَ اللَّهِ فِي الْقُرْآنِ أَنْزَلَهُ

كَفَاكُمْ مِنْ عَظِيمِ الْقَدْرِ أَنْتُمْ

مَنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَيْكُمْ لَا صَلَوةَ لَهُ

**“Ey Peyğəmbər ailəsi! Sizə
məhəbbət bəsləmək Allahın nazil
etdiyi Qur`anda bir fərizədir**

**Sizin məqam və mənzilətinizin
yüksəkliyində bu kifayətdir ki: Hər**

**kəs sizə salavat göndərməsə onun
üçün salavat olmaz (namaz
olmaz).”⁸**

MƏ`SUM İMAMLAR

Hamısı Peyğəmbər (s.ə.v.v) Əhli-
beytindən olan şiə imamlarının ismət
və günahsızlığına dair çoxlu dəlillər
vardır. Biz onlardan birini qeyd
edirik: Şiə və sünnü alimlərinin
Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-dən nəql

⁸ “Əs-səvaiqul-muhriqə”, 11-ci bab, səh.148, Şəbravinin “İtihaf” kitabının 1-ci fəslinin 29-cu səhifəsindən nəqlən. “Məşariqul-ənvar” (Hənzavi Maliki), səh.88ə
“Əl-məvəhib”, (Zərqani) və “Əs’af” (Səbban), səh.119.

etdiyinə görə o həzrət həyatının son
anlarında belə buyurmuşdur:

إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ أَهْلَ بَيْتِي وَ أَنَّهُمَا لَنْ

يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ

**“Mən sizin aranızda iki ağır və
dəyərli əmanət qoyub gedirəm.
Onlardan biri Allahın kitabı
(Qur`an), digəri isə Əhli-beytimdir.
Onlar qiyamət günü Kəvsər
hovuzunda mənə çatana qədər bir-**

birindən ayrılmazlar.”⁹

Şübhəsiz, Qur`ani-Məcid hər növ səhvədən, xətdən və inhirafdan amandadır. İnhiraf və təhrif ilahi vəhyə necə yol tapa bilər, halbuki onu göndərən Allah, gətirən vəhy mələyi, qəbul edəni isə Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-dir?! Hər üçünün ismət və günahsızlığı gün kimi aydındır və bütün dünya müsəlmanları Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-i vəhyi alıb qorumaqda və

⁹ “Müstədrək” (Hakim), 3-cü cüz, səh.148, “Əs-səvaiqul-muhriqə”, 11-ci bab, 1-ci fəsil, səh.149, bunun oxşar məzmunu “Kənzul-ummal” kitabının 1-ci hissəsinin “e’tisam bil-kitab vəs-sünnə” babında, səh.44-də, “Müsnədi Əhməd”in 5-ci cüz’ünün 182 və 189-cu səhifələrində və sair yerlərdə qeyd olunmuşdur.

təbliğ etməkdə səhvdən amanda bilirlər. Aydınır ki, Allahın kitabı belə əzəmətli ismətə malikdirsə Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in Əhli-beyti də hər növ səhvdən və səpmalardan amanda olacaqdır. Çünki yuxarıda qeyd olunan hədisdə Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in itrəti ümmətə yol göstərmək, onları hidayət etmək məqamında Qur`anın bərabəri kimi təqdim edilmişdir. Onların hər ikisinin yanaşı qeyd olunmasının hökmü ilə hər ikisi ismət

məqamına malikdir. Başqa sözlə desək, mə`sum olmayan şəxs və ya şəxslərin Allahın kitabı ilə yanaşı qeyd olunmasının mə`nası yoxdur.

İmamların ismət məqamında olmasının ən aydın dəlili Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in öz buyurduğudur:

لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ

“Bu ikisi (ümmətə hidayət və rəhbərlikdə) Kəvsər hovuzunun yanında mənə gəlib çatana qədər heç vaxt bir-birindən ayrılmazlar.”

Əgər Peyğəmbər (s.ə.v.v)-in Əhli-beyti günah və səpmalardan amanda olmasa və müəyyən hallarda xətaya yol verərsə onda xətanın yol tapmadığı Qur`andan ayrılar və yolunu azar, halbuki Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) bu məsələni (onların bir-birindən ayrılmasını) şiddətlə inkar etmişdir.

Əlbəttə Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in buyurduğu “Əhli-beyt” dedikdə məqsədi o həzrətin nəsəbi və səbəbi qohumları deyildir, çünki

mə`lum məsələdir ki, onların hamısı sapmalardan amanda olmamışdır.

Deməli onun itrətindən olan xüsusi bir qrup bu iftixara nail olmuşlar və bu bu məqam və mövqe də onların yalnız xüsusi bir qrupuna aid edilmişdir. Onlar tarix boyu ümmətin yolunu işıqlandıran, Peyğəmbər (s.ə.v.v) sünnəsini və şəriətini hifz edən Əhli-beyt imamlarıdır.

ŞİƏ AZAN

Bu sualın cavabında aşağıdakı mətləbləri qeyd etmək yerinə düşərdi:

1-Şiə fəqihlərinin hamısı öz fiqhi kitablarında – istər istidlali, istərsə də sair kitablarda – aşkar şəkildə qeyd etmişlər ki, Əli (ə)-ın vilayətinə şəhadət vermək azan və iqamənin tərkib hissəsi deyildir və heç kəsin, onu əzan və iqamənin tərkib hissəsi ünvanı ilə dilə gətirməyə haqqı

yoxdur.

2-Qur`an nəzərindən Əli (ə)

Allahın dostlarından biridir və elə
aşağıdakı ayədə də onun mö`minlər
üzərində vilayət haqqına işarə olaraq
buyurulur:

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ

وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

**“Sizin rəhbəriniz yalnız Allah,
Onun Rəsulu və iman gətirib
namaz qılaraq ruku halında zəkat**

verən şəxslərdir.”¹⁰

Sünnülərin “Sihah” və “Müsnəd” kitablarında nəql etdikləri rəvayətlərdə aşkar şəkildə qeyd edilir ki, yuxarıdakı ayə Əli (ə)-ın öz üzüyünü rüku halında sailə (fəqirə) verdiyi zaman nazil olmuşdur.¹¹ Bu ayə Əli (ə)-ın şə`nində nazil olan zaman Həssan ibni Sabit o hadisəni nəzmə çəkdi:

¹⁰ “Maidə” surəsi, ayə:55

¹¹ Bu ayənin şə`ni-nüzulu ilə əlaqədar sənədlər, qeyd olunacağından qat-qat artıqdır, lakin çoxlu mənbələrdən aşağıdakıları qeyd etmək olar: 1-”Təfsiri Təbəri”, 6-cı cild, səh.186ə 2-”Əhkamul-Qur`an” (Cəssasın təfsiri), 2-ci cild, səh.542ə 3-”Təfsiri Beyzavi”, 1-ci cild, səh.345ə 4-”Əddurrul-mənsur”, 2-ci cild, səh.293.

وَ أَنْتَ الَّذِي أَعْطَيْتَ إِذْ أَنْتَ رَاكِعٌ

فَدَتِكَ نُفُوسُ الْقَوْمِ يَا خَيْرَ رَاكِعٍ

فَأَنْزَلَ فِيكَ اللَّهُ خَيْرَ وِلَايَةٍ

وَ بَيْنَهُمَا فِي مُحْكَمَاتِ الشَّرَائِعِ

*“Sən o kəssən ki, rüku halında bəxşiş
etdin,*

*Canlar sənə fəda olsun, ey rüku
edənlərin ən yaxşısı!*

*Allah ən yaxşı vilayəti sənin barəndə
nazil etdi,*

*Və onu, şəriətin xələl yetməyən
hökmlərində bəyan etdi.”*

3-Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)

buyurur:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ

**“Hər əməlin həqiqətinin me`yarı
insanın niyyətinə bağlıdır.”**

Deməli hərgah Əli (ə)-ın vilayəti
Qur`anın aşkar şəkildə buyurduğu
prinsiplərdən biri olsa, digər tərəfdən
də cüz` olmasına e`tiqad olmadan
deyilsə və azan-iqamənin bir hissəsi

hesab olunmazsa onda bu həqiqətin
Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in
risalətinə verilən şəhadət kəlməsi ilə
yanaşı deyilməsinin nə eybi var?

Qeyd olunmalıdır ki, əgər azana
bir cümlə artırılması bəyənilməyən
bir işdirsə və elə buna görə də şiələrə
irad tutulursa aşağıdakı halları necə
izah edə bilərsiniz:

1-Düzgün tarixlərin verdiyi
şəhadətə görə **“həyyə əla xəyri-
əməl”** cümləsi əvvəllər azanın bir

hissəsi olmuşdur.¹² Amma ikinci xəlifənin xilafəti dövründə camaat bunu eşitməklə namazın ən yaxşı əməl olduğunu bilib artıq cihada getmədiklərindən bə`ziləri onu azandan çıxartdılar.¹³

2-”Əssəlatu xəyrun minən-novm” cümləsi Peyğəmbər (s.ə.v.v)-in dövründə azanın bir hissəsi olmamış, sonralar ona əlavə edilmişdir.¹⁴ Buna görə də Şafei “Əl-Üməm”

¹² “Kənzul-ummal”, kitabul-səlat, 4-cü cild, səh.266ə “Sünəni Beyhəqi”, 1-ci cild, səh.424 və 425, “Əl-müvəttə” (Malik), 1-ci cild, səh.93.

¹³ “Kənzul-irfan”, 2-ci cild, səh.158, “Əssiratil-mustəqim və cəvahirul-əxbar vəl-asar”, 2-ci cild, səh.192, “Şərhu təcrid” (Quşci), imamət bəhsi, səh.484.

¹⁴ “Kənzul-ummal”, kitabul-səlat 4-cü cild, səh.270.

kitabında deyir:

أَكْرَهُ فِي الْأَذَانِ الصَّلَاةَ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ لِأَنَّ أَبَا مُحَمَّدٍ لَمْ

يَذْكُرَهُ

“Mən azanda “əssəlatu xəyrün minən-novm” cümləsini deməyi xoşlamıram, çünki Əbu Məhzurə (ravi və hədis söyləyənlərdən biridir) onu öz hədisində gətirməyibdir.”¹⁵

¹⁵ “Dəlailus-sidq”, 3-cü cild, səh.97

İMAM MƏHDİ

Asimani şəriətlərin yekdil fikirdə olduğu məsələlərdən biri də dünya səviyyəsində bir islahatçının gəlişidir ki, zəmanənin axırlarında zühur edəcəkdir. Təkcə islam cəmiyyətlərində deyil, yəhudi və məsihi cəmiyyətlərində də dünya səviyyəli belə bir ədalət hakiminin gəlişi gözlənilir. “Əhdi-ətiq” (Tövrat) və “Əhdi-cədid” (İncil) kitablarına müraciət etməklə bu həqiqət

aydınlaşır.¹⁶ İslam mühəddisləri
 Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-in belə
 buyurduğunu nəql etmişlər:

لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدَّهْرِ إِلَّا يَوْمٌ لَبَعَثَ اللَّهُ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ بَيْتِي

يَمْلَأُهَا عَدْلًا كَمَا مُلِئْتُ جَوْرًا

**“Əgər dünyanın axırına hətta
 bir gün qalmış olsa belə, Allah
 mənim Əhli-beytimdən olan bir
 nəfəri seçəcək, o, yer üzünü
 haqsızlıq və zülm ilə dolduğu kimi**

¹⁶ “Əhdi ətiq”, Məzəmiri Davud, Məzmur-96 və 97, Kitabı Daniyal Nəbi, 12-ci bab.

“Əhdi cədid”: Məttə İncili, bab 24ə Mərquos İncili, bab 13, Luka İncili, bab 21 “Dünyanın gəlişini gözlədiyi şəxs” kitabından nəqlən.

haqq-ədalətlə dolduracaqdır.”¹⁷

Deməli, yuxarıda da qeyd olunduğu kimi, belə bir islahatçının gəlişinə e`tiqad bəsləmək asimani şəriət sahiblərinin fikir birliyidir. Eləcə də sünnülərin “Sihah” və “Müsnəd” kitablarında və`dəsi verilmiş Məhdi ilə əlaqədar çoxlu rəvayətlər nəql edilmiş, hər iki firqədən (sünnü və şiə) olan islam məhəqqiqləri və mühəddisləri o həzrətin barəsində çoxlu kitablar

¹⁷ “Səhihi Əbu Davud”, Misir çapı, “Əl-Mətbəətut-taziyyə”, 2-ci cild, səh.207, “Yənabiul-məvəddət”, səh.432, “Nurul-əbsar”, səh.154.

yazmışlar.¹⁸

Bu rəvayətlərin məcmusu o həzrətin xüsusiyyətlərini və əlamətlərini elə dəqiq şəkildə müəyyən edir ki, o, yalnız imam Həsən Əskəri (ə)-in övladına və şüələrin on ikinci imamına uyğun gəlir.¹⁹ Bu rəvayətlərə əsasən o həzrət, Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v)-lə eyni adlandır²⁰ On ikinci

¹⁸ Məsələn: “Əl-bəyan fi əxbari Axirizzəman” (Məhəmməd ibni Yusif ibni Gənci Şafei)ə “Əl-burhan fi əlamati Məhdi Axirizzəman” (Əli ibni Hisamuddin, Mütəqi Hindi adı ilə məşhurdur), “Əl-Məhdi vəl-Məhdəviyyə” (Əhməd Əmin Misri)

¹⁹ “Yənabiul-Məvəddət”, 76-cı bab

²⁰ “Səhihi Tirmizi”, Dehli çapı, 1342-ci il, 2-ci cild, səh.46ə “Müsnədi Əhməd”, Misir çapı, 1313-cü il, 1-ci cild, səh.376

rəhbər²¹ və Hüseyn ibni Əliyyibni
Əbi Talib (ə)-ın nəvələrindəndir.²²

Və`dəsi verilmiş Məhdi 255-ci
hicri ilində Allahın əmri ilə dünyaya
gəlmişdir və hal-hazırda da sair
insanlar kimi, tanınmaz halda öz
həyatını davam etdirir.

Qeyd olunmalıdır ki, bu qədər
uzun ömür nə elm ilə ziddir, nə də
vəhy məntiqi ilə. Müasir elm
insanların təbii ömürlərini artırmaq

²¹ “Yənabiul-Məvəddət”, səh.443

²² Yəne orada

qərarına gəlib. Alimlər inanırlar ki, insanın uzun müddət yaşamağa qabiliyyəti vardır. Əgər müəyyən bəlalardan və xəstəliklərin qarşısı alınarsa ömrün daha çox artırılmasına imkan yaranacaq. Tarixdə də uzun ömür sürən şəxslərin adı qeyd olunmuşdur. Qur`an həzrəti Nuh (ə) barəsində buyurur:

فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا

“Nuh öz qövmü arasında min

ildən əlli il əskik (950 il) yaşadı.”²³

Həzrəti Yunis (ə) barəsində
buyurulur:

لَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ

يُبْعَثُونَ

**“Əgər o, təsbih edənlərdən
olmasaydı qiyamət gününə qədər
onun (balığın) qarnında
qalardı.”²⁴**

Həmçinin Xızr (ə) və İsa (ə) da

²³ “Ənkəbut” surəsi, ayə:14

²⁴ “Saffat” surəsi, ayə:144

Qur`an nəzərindən və bütün dünya müsəlmanların fikir birliyinə əsasən diridir və öz həyatlarını davam etdirirlər.
